

Navarrus supra, quando una pars talis operis male fit, et altera bene, tunc valere quidem ad indulgentiam obtainendam, non tamen totam, sed secundum aliquam partem proportionatam. Hoc tamen non dicitur consequenter, quia si opus bonum ex genere, et malum ex circumstantia, non sufficit ad indulgentiam, illa pars operis, quae male fit, non plus confert ad indulgentiam, quam si non fieret; at vero qui non facit integre opus injunctum, licet partem faciat, nihil de indulgentia consequitur, ut supra dictum est, et ipse Navarrus ibidem admittit; ergo, si in praedicto casu quis non lucratur indulgentiam integrum, nec partem obtinebit. Quod si hoc nimis rigorosum est, et ultra communem modum operandi hominum, dicendum profecto est, opus, ex suo genere bonum, satis esse ad lucrardam indulgentiam. Quod etiam sentit Cordub., q. 25.

5. *Quæ intentio requiratur in opere ad indulgentiam lucrardam.* — Addit tamen hic auctor limitationem, scilicet, dummodo principalis intentio faciendi tale opus, sit lucrari indulgentiam, et non alius finis extraneus; nam tunc putat non obtineri indulgentiam, non solum si ille extraneus finis malus sit, sed etiam si sit indifferens, ut si eat (inquit) Romam, præcipue ob recreationem, vel vivendos amicos, vel assequendum aliquod commodum. Explicat autem tunc hunc finem principaliter intentum, quando illo non existente opus non fieret. Sed imprimis hæc conditionalis nobis incerta est, nec de illa judicare possumus, nisi operans in praesenti habeat expresse hoc propositum, quod hoc opus non faceret, nisi alius finis concurreret. Deinde assero, dummodo quis in praesenti habeat intentionem formalem aut virtualem lucrandi indulgentiam, id satis esse, ut opus ad eum finem valeat, sive illa intentio principalis sit, sive non, et quamvis illa conditionalis per expressum propositum concipiatur; quia hic conditionalis nihil ponit in esse, neque excludit in praesenti absolutam voluntatem lucrandi indulgentiam per tale opus, quod satis est, ut moraliter impleatur conditio ad indulgentiam postulata, in qua non dicitur ut sit principaliter, aut in solidum intenta, neque est a nobis addendum sine maiori fundamento.

6. *An necesse sit opus indulgentiae procedere ex gratia.* — Atque ex his etiam obiter constat, an necessarium sit, hujusmodi opus, propter quod indulgentia conceditur, proce-

dere ex gratia saltem auxiliante, et an oporteat esse meritorium, satisfactorium, vel impetratorium. Dicendum est enim, non esse necessarium ut tale opus in se ac formaliter supernaturale sit, quia hoc non semper postulatur ut conditio necessaria ad indulgentiam. Unde fit non esse necessarium ut in se etiam ac immediate ab auxilio gratiae procedat, quia hoc solum est necessarium ad opus supernaturale, loquendo per se, ac regulariter, et de uno singulari opere, ut nunc loquimur. Quia vero hujusmodi opus fieri debet ad lucrardam indulgentiam, quod non fit sine aliquo dictamine et voluntate, a fide procedente, ideo saltem imperative, et remote necessarium est aliquod auxilium gratiae ad tale opus exequendum modo accommodato ad indulgentiam lucrardam. Propria autem ratio meriti, aut satisfactionis de condigno necessaria non est in tali opere, ut ex dictis in hoc et praecedenti dubio satis constat. Aliqua vero congruitas, quæ fundetur saltem in bonitate, quam opus habet ex suo genere, conjuncta cum intentione lucrandi indulgentiam, et operandi ad complendam Pontificis intentionem, hæc, inquam congruitas necessaria est, in qua potest aliqualis impetratio apud Deum fundari.

SECTIO VII.

Utrum inter viventes possit indulgentia ab uno, per opus ab alio factum, comparari.

1. *Rationes dubitandi pro utraque parte.* — Multa in hoc titulo includuntur, scilicet, an sufficiat opus injunctum per alium exerceri, ut aliquis fructum indulgentiae lucretur, et e converso, an possit unus pro alio indulgentiam lucrari, opus injunctum pro illo faciendo; ac denique, an possit aliquis indulgentiam sibi concessam alteri condonare, illi etiam committendo, ut opus injunctum efficiat. Videntur enim hæc omnia recte possesse fieri, propter unionem charitatis, quæ est inter fideles, ratione cuius potest unus pro alio satisfacere, et sua opera inter se communicare; nam in illis omnibus, quæ proposita sunt, tantum videtur intercedere quædam operum communicatio in ordine ad satisfactionem, seu consecutionem remissionis poenæ temporalis. In contrarium vero est, quia indulgentiae tantum valent quantum sonant; et ideo si opus injunctum est tanquam proprium onus personale, non poterit per alium impleri. Eademque ratione, si indulgentia con-

ceditur in proprium favorem alicuius personæ, non poterit alteri prodesse.

2. *Num ad indulgentiam lucrardam, satis sit opus per alium ministerialiter exequi.* — *Affirmative, nisi aliud expresse in ejus forma exigatur.* — Advertendum est, duabus modis posse opus aliquod per alium fieri: uno modo tanquam per instrumentum, quod nomine alterius operatur, vel ministerialiter exequitur opus, quod ab alio principaliter fit, quomodo aliquis dat eleemosynam per famulum; nam, licet famulus sit qui immediate præbet pecuniam, tamen dominus est, qui principaliter facit eleemosynam, quia de bonis ejus et jussu fit. Et de hoc modo operandi per alium certissimum est, quoties eleemosyna, vel aliud simile opus simpliciter injungitur, sufficienter fieri per alium praedicto modo, cum ille modus operandi etiam ad propriam satisfactionem, et ad præceptum implendum sufficiat. Ratio vero est, quia tale opus simpliciter et absolute est ipsius domini, famuli autem non nisi secundum quid et materialiter. Propter quod ex sententia omnium, quos statim commemorabimus, nihil refert quod hujusmodi famulus sit in gratia, vel in peccato, aut quod hac vel illa intentione operetur, quia in eo non attenditur nisi ipsa executio, quæ est quasi actio exterior domini præcipientis. Quod autem dicimus de famulo et hero, intelligendum est de quocunque procuratore, vel amico operante hoc modo nomine alterius; nam militat eadem ratio. Unde, si quispiam roget amicum suum ut pro se eleemosynam faciat tanquam suam, sufficiente poterit ad indulgentiam, quia ibi virtute intervenit duplex donatio: prior est unius amici donantis alteri tantam pecuniam, ut ex ea eleemosynam faciat; posterior est elargitio, quæ pauperi fit nomine ejus. Hic autem operandi modus per alium non habet locum in omnibus studiosis operibus, sed solum in illis, quæ versantur circa extrinsecam materiam, ut sic dicam, seu circa elargitiones pecuniae, vel aliarum rerum æquivalentium, non vero circa actiones mere personales, ut sunt jejuniunum, orationes, et aliae similes. Denique licet priores actiones possint per alias executioni mandari, non est tamen dubium quin dispensator indulgentiae possit aliquando, si velit, exigere ut conditionem necessariam ad lucrardam indulgentiam, eleemosynam, quæ per propriam et personalem actionem, ac veluti propriis manibus confe-

ratur; sicut etiam posset exigere opus misericordiæ personaliter exercendum, ut visitare infirmum, etc.; nam haec opera per propriam actionem personalem facta promovent pietatem, et angere possunt meritum et satisfactionem, et ideo non excludunt quin possint ad indulgentiam lucrardam tali modo requiri; tamen, nisi id exprimatur (quod raro fit) eleemosyna simpliciter injuncta, sufficienter priori modo impletur.

3. *An actio ab uno principaliter acta possit alteri prodesse ad indulgentiam.* — Alio vero modo contingit actionem aliquam pietatis fieri per alium tanquam per propriam causam proximam ipsius operis, quanquam alterius rogatu, vel in commodum ejus id faciat; quomodo potest unus per alium vel pro alio jejunare, aut orare, aut templum visitare, etc. Et in hoc modo operandi attendendus est tenor indulgentiæ; quoties enim tale opus simpliciter injungitur tanquam conditio necessaria ad indulgentiam lucrardam, necesse est ut personaliter impleatur ab eo qui lucraturus est indulgentiam per seipsum, quia tale opus, simpliciter loquendo, non fit ab aliquo, quando per alium fit; talis vero indulgentia requirit ut ab ipso lucrante fiat. Secus vero erit si tenor ipsius indulgentiæ solum postulet visitare Ecclesiam, et similia, per se, vel per alium; nam tunc certum est sufficere opus per alium factum, quia sufficienter explicitur conditio ad indulgentiam postulata, ut recte docuit D. Thom., in 4, d. 20, q. 2, art. 5, q. 3, ad 2. Qui etiam advertit in eo casu, eum qui loco alterius operatur, non donare indulgentiam ei, pro quo operatur, sed Pontificem illam applicare, posita tali conditione, per actionem alterius.

4. *An quando ea forma indulgentiae sufficit opus per alium exequi, operans debeat facere in gratia vel ex gratia.* — Hic vero statim occurrat dubium, an oporteat hujusmodi operantem esse in gratia, aut bene moraliter operari; nam de hoc potest esse major ratio dubitandi, quam de ministro, quia hic est principalis operans. Atque ita sensit Cajet., in dict. opusc. de Indulg., q. ult., ad 2. Oppositum tamen sentiunt Adrianus et Soto, locis superius citatis, ac merito. Dicendum ergo est, necessarium non esse ut sit in gratia, etiamsi fructus indulgentiae statim conferendus sit, quia gratia in illo non est necessaria ut principium vel forma talis operis, quia non est necesse ut tale opus sit meritorium; neque etiam est necessaria ut disposi-

tio auferens obicem, quia fructus illius indulgentiae non est conferendus ei qui operatur, sed alteri cuius vice operatur; et ideo solum in illo altero necessaria est gratiae dispositio pro eo tempore, quo applicandus est fructus indulgentiae. Neque etiam est necessarium ut illud opus in individuo sit bonum simpli citer, prout fit a tale operante; nam, si hoc necessarium non est in eo qui per seipsum et propter seipsum operatur, ut ostendimus, multo minus erit necessarium in eo qui vice alterius operatur. Solum ergo necesse est ut opus sit ex suo genere bonum, et quale exigitur ex vi indulgentiae, et quod fiat aliquo modo ex voluntate, seu petitione ejus, qui lucratus est indulgentiam, alioqui neque ille dici posset per alium operari, ex intentione obtinendi indulgentiam, per necessaria media.

5. *Non sufficit ad indulgentiam ut unus pro alio opus faciat illo inscio.* — Quapropter non omnino probò quod Soto ait, ad lucrandas indulgentias per bullam *Cruciate* concessas danti talem eleemosynam, satis esse ut unus sponte sua talem eleemosynam pro altero det, et pro illo bullam accipiat, etiam alio nihil sciente. Hoc (inquam) absolute non placet, quia ille qui sie dat eleemosynam, non lucratur ipse indulgentiam, quam alteri applicat, sed tantum exequitur opus necessarium, ut alter a Pontifice obtineat indulgentiam; ad hoc autem necesse est, ut alter concurrat aliquo modo, vel saltem consentiat; et ideo donec illi innotescat tale factum alterius, et illud acceptet, velitque diplomate uti ad indulgentias obtainendas, earum fructum non consequetur. Quod si aliqua indulgentia obtineatur per ipsammet acceptionem bullæ, existimo satis esse ratificationem postea subsequam, ut bene notavit Corduba, q. 26, in fine, quia *ratificatione retrotrahitur et mandato comparatur*, juxta juris regulas. Et fortasse Soto nihil aliud voluit. Atque hoc etiam confirmat usus. Illa tamen indulgentia seu fructus ejus non comparabitur, usque ad tempus ratificationis, propter rationem factam.

6. *Possitne aliquis alteri indulgentiam lucrari.* — Ex his ergo sufficienter responsum est ad primam interrogationem superius positam, et ex illius resolutione facile expediuntur reliqua, advertendo, aliud esse facere opus loco alterius, ut ille immediate lucretur indulgentiam, quod hactenus tractavimus; aliud vero esse operari pro alio ad lucrandam illi indulgentiam, id est, ut ipse operans eam lu-

cretur, non sibi, sed alteri, cui illam sua voluntate applicat; et de hoo modo procedit secunda interrogatio, qua habet eamdem resolutionem, nimurum, attendendam esse formam indulgentiae, ut recte docuit D. Thom. supra, et d. 45, q. 2, art. 3, q. 2. Nam, si forma indulgentiae tantum sit, ut faciens hoc vel illud tantam remissionem consequatur, tunc non potest indulgentia alteri applicari, quia indulgentia non plus operatur, quam sonat. Unde, sicut non extenditur ultra quantitatem expresse concessam, ita neque ultra personas expressas. Item, quia requirit talem conditionem in eo qui consecuturus est effectum, quæ conditio in alio non invenitur. Denique, quia effectus ex opere operato concessus in favorem ejus, qui tale opus perficit, nunquam potest ex illius voluntate alteri applicari, nisi hoc ipsum in concessione exprimatur, quia est quasi privilegium personale, ut patet etiam in effectibus sacramentorum. At vero, si ipsa forma et tenore indulgentiae exprimatur, ut sic operans possit talem fructum vel sibi, vel alteri obtinere, tunc non est dubium quin possit unus pro altero operari ad lucrandam illam indulgentiam, quia in Summo Pontifice non deest potestas; voluntas autem sufficienter declarata est, ut suppono. Item quia hoc modo conceditur vivis ut possit lucrari indulgentias pro defunctis, appellaturque per modum suffragii, ut tractabimus disputatione sequenti; ergo a fortiori concedi potest inter viventes, nam inter eos facilior est communicatio operum et satisfactionum.

7. *Potest quis alteri indulgentiam lucrari illo inscio.* — *An possit quis alteri indulgentiam donare.* — Est autem notanda differentia inter hunc modum et priorem; nam in hoc posteriori necessarium non est ut is qui operatur ad lucrandam indulgentiam alteri, ab eo moveatur aut inducatur aliquo modo ad operandum, quia non operatur tanquam gerens vices illius, sed tanquam principaliter et sua sponte operans, et donans alteri fructum, quem sibi fortasse posset refinere. Unde nec scientia, aut consensus requiritur ex parte ejus, cui offertur indulgentiae fructus, quia non tam active quam passive se habet; sicut se habet anima purgatorii, pro qua alius indulgentiam lucratur. Et ideo hic majus dubium habet, an necessarium sit hujusmodi hominem lucrarem indulgentiam alteri, esse in statu gratiae; de quo dicemus commodius disputatione sequenti. Quamvis autem possit

unus hoc modo lucrari indulgentiam alteri, mortuum, in alio vero gratia formatum, vel quia in uno potest esse gravius et onerosius, quam in alio, ut si unus jejunet in pane et aqua, alius communis modo, vel si unus conferat magnam eleemosynam, alter parvam, quando indulgentia non requirit quantitatem certam eleemosynæ, sed tantum indefinite eleemosynam. Item si opus requisitum sit, verbi gratia, visitare limina Apostolorum, quod ab uno fit per longam peregrinationem, ab alio per brevissimam, aut nullam. In his ergo et similibus casibus videtur magna inæqualitas, quod his omnibus æquales effectus indulgentiae tribuantur, quia illi non sunt æquales dispositi; ergo non debent æqualem fructum accipere, quia neque sacramenta conferunt æqualem effectum ex opere operato hominibus inæqualiter dispositis, nec ratio justitiae distributivæ permittit ut inæqualiter laborantibus æquales merces conferatur. Denique ad prudentem dispensationem thesauri pertinere videtur, ut devotus operanti major illius pars applicetur. Unde Bonifac. VIII, in extrav. *Antiquorum*, de Pœnit. et remiss., ubi in anno Jubilæi concedit indulgentiam plenissimam omnibus visitantibus Romæ Apostolorum templis, in fine subdit hæc verba: *Unusquisque autem plus merbitur, et indulgentiam efficacius consequetur, qui Basiliicas ipsas amplius et devotius frequentabit.* Atque ita sentire videntur Bonav., d. 20, q. ult.; et Adrian., in materia de Indulgentiis.

3. *Dubium resolvitur et rationes partis negantis solvuntur.* — *Opus meritorium vel satisfactorium secundum se nihil refert ad indulgentiam.* — *Opus ex parte operantis nihil interest ad indulgentiam.* — Nihilominus prior pars formaliter loquendo vera est, quam efficaciter probant rationes factæ. Eamque tenuit Major, in 4, d. 20, quæst. 2, et significavit D. Thom. ibi, d. 1, art. 3, q. 2, ad 4, dicens, *quod ille, qui est vicinus Ecclesie, et etiam sacerdotes et clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui venirent a mille diebus; quia remissio non proportionatur labore, sed meritis, quæ dispensantur.* Quibus verbis insinuat etiam optimam rationem. Quia hoc opus, quod ad indulgentiam postulatur, considerari potest, vel ex parte causæ piaæ, propter quam indulgentia conceditur, vel ex parte subjecti operantis, tanquam dispositio illius, vel secundum se, quatenus meritorium est, vel satisfactorium. Hæc tertia consideratio nihil ad præsens refert, quia remissio senfe-

2. *Ratio pro negativa.* — In contrarium vero est, quia fieri potest ut idem opus inæqualiter fiat a diversis hominibus, primo, quia in uno potest esse opus undique bonum, et non in alio, vel quia in uno potest esse

fectus indulgentie non innititur proprio merito vel satisfactione operantis, et ideo inaequalitas operis in hac perfectione nihil refert ad inaequalitatem effectus indulgentiae. Unde quod objiciebat de justa distributione, nihil ad praesens attinet, quia haec dispensatio thesauri per indulgentias non fit juxta leges distributivae justitiae, sed liberalis cuiusdam donationis prudenter factae. Rursus nec consideratio secunda habet locum in praesenti, nam, ut supra dixi, effectus indulgentiae per se et quasi ab intrinseco nullam dispositio- nem requirit in recipiente, praeter ablationem culpe et statum gratiae; et ideo major vel minor devotio seu dispositio actualis per se non confert ad inaequalem effectum indulgentiae; in quo est magna diversitas inter effectum indulgentiae et sacramentorum. Quod si dicatur, tale opus esse dispositionem operantis, saltem ex impositione concedentis indulgentiam, hoc etiam nihil obstat, quia si quis efficiat totum opus impositum, jam habet totam dispositionem necessariam; unde, licet alius plus laboris, devotionis, aut operis adjungat, nihil confert ad majorem effectum, quia neque illud totum injunctum est, nec ratione illius aliquid amplius est promissum, et ita totum id non habet rationem dispositio- nis. Si vero quis non efficit totum opus injunctum, jam non sufficienter operatur ad effectum indulgentiae, nec pertinet ad casum de quo disputamus.

4. *Opus injunctum est necessarium in indulgentia ex parte piæ causæ.* — *Quod si opus præcise sumptum non sit sufficiens ad complendam adequatam causam indulgentiae.* — Prima ergo consideratio hujus operis ex parte piæ causæ est proprie et vere necessaria, quia maxime sub ea ratione imponitur tale opus. Potest autem tale opus injunctum esse omnino determinatum quantum ad quantita- tem et modum, et tunc considerandum est, an opus illud, præcise factum prout in con- cessione postulatur, compleat sufficientem causam ad totam illam indulgentiam con- cedendam; et tunc qui opus illud præcise operatur, totum effectum consequitur, quia nihil illi deest ex parte omnium causarum, neque habet aliquid impedimentum; qui autem vel aliquid amplius, vel illud ipsum melius aut devotius operatur, non plus conse- quitur, quia totum illud, quod addit, extra causam indulgentiae est; nec ratione illius aliquid amplius concessum est, licet fortasse concedi potuerit. Quod si fortasse tale opus

præcise sumptum non est sufficiens ad complendam causam indulgentiae adæquatam, tunc fieri potest, ut aliquis perficiens tale opus non consequatur totum indulgentiae effectum, et consequenter ut alias, majori de- votione, aut frequentia efficiens tale opus, majorem remissionem consequatur; ac de- nique, ut augendo bonitatem seu circumstan- tias operis, tandem obtineatur totus indul- gentiae effectus. Haec tamen inaequalitas non provenit præcise ac formaliter ex inaequali- tate operis, sed ex eo quod indulgentia non habebat causam proportionatam et adæquatam ex vi solius operis, quod in ea præcise postulatur; nos autem loquimur supposita sufficiente causa.

5. *Quando indefinita eleemosyna comple- piam causam, dans minimam lucratur eam.* — *Nisi forma virtute aut formaliter diversam pro diversis personis postulet.* — Atque eodem modo philosophandum est, quando opus in- definite injungitur, verbi gratia, aliqua eleemosyna, aut aliqua oratio; nam tunc mini- ma eleemosyna, vel minima oratio videtur suf- ficerre ad implendam conditionem et formam indulgentiae, et consequenter, ad totum, at- que adeo ad æqualem effectum indulgentiae, sive major, sive minor detur eleemosyna. Nihilominus tamen ex parte causæ con- siderandum erit, an quælibet eleemosyna etiam minima sufficiat, ut causa indulgentiae sit adæquata tali effectui; nam tunc sine dubio dabitur totus effectus indulgentiae, quia condi- tio in indulgentia postulata sufficienter impletur, et aliæ omnes causæ ad effectum indulgentiae necessariæ sufficienter concur- runt; ergo confertur totus effectus. Major patet (cetera enim clara sunt), quia illa condi- tio eleemosynæ indefinite proposita, per quamlibet eleemosynam, etiam minimam, simpliciter et in toto rigore impletur; nam, ut aiunt Dialectici, ad veritatem indefinitæ, quælibet singularis sufficit. Huic vero docri- nae non nihil videtur repugnare D. Thom., loco proxime cit., ad tertium, dicens: *Quan- do datur indulgentia indeterminate, verbi gra- tia, qui dat auxilium ad fabricam Ecclesie, intelligitur tale auxilium, quod sit conveniens ei qui auxilium dat, et secundum illud plus vel minus de indulgentia consequetur.* Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium, conse- quetur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium et fructuo- sum ita parum dare. Sicut non diceretur rex alicui homini auxilium dare, si ei obolum da-

ret. Sed haec D. Thomæ doctrina intelligi ac procedere videtur, quando forma indulgentiae, licet in specie verborum unica et inde- finita appareat, in virtute autem et in sensu est multiplex, quia includit plures quantita- tes proportionales respectu diversarum per- sonarum, juxta earum qualitatem, seu facul- tam. Tunc autem in unaquaque illarum quantitatibus potest intelligi latitudo inclusa in locutione illa indefinita; nam, licet auxilium postulatum a divite majus sit quam postulatum a paupere, tamen intra latitudinem auxilii postulati a divite, aliquod est minimum respectu illius, aliud vero majus, vel maximum, et idem est proportionaliter in paupere; qnamvis fortasse secundum abso- lutam quantitatem minimum auxilium divitis majus forte esse debeat, quam in paupere possit esse maximum. Nihilominus tamen, si dives intra suam proportionem attingat sal- tem minimam quantitatem, id satis erit, ut totam indulgentiam lucretur, quia simpliciter implet conditionem ab eo postulatam. Et ob eamdem causam, licet alius æque dives majus auxilium tribuat, non plus fructus con- sequetur, quia non potest amplius quam totam indulgentiam lucrari.

6. *Quid si dives infra minimam eleemosynam elargiatur.* — *Cum major conceditur indulgentia ei qui magis laborat, unusquisque lucratur pro qualitate operis.* — *Sed quid si dives tam parvum auxilium tribuat, ut non attingat minimam quantitatem sibi proportionatam?* Videtur sane nihil omnino de indulgentia comparare, quia simpliciter non implet conditionem postulatam respective intellectam, prout intelligenda supponitur; nam, ut D. Thomas dixit, rex dans obolum, non potest dici auxilium facere. Nec D. Thomas dicit, hujusmodi divitem aliquid de indulgentia con- sequi, si quidpiam minimum tribuat, sed expresse solum ponit negantem partem, scilicet, non lucrari totam; priorem vero affir- mantem, scilicet, quod lucretur partem, non expressit. Et certe difficultate non caret; nam vel dando illam minimam quantitatem im- plet dives simpliciter conditionem postula- tam, vel non: si implet, totam indulgentiam obtinet; si vero non implet integre, sed tan- tum ex parte, nec totam indulgentiam, nec partem ejus consequitur, quia, ut supra dictum est, non sufficit partem injuncti operis implere ad partem indulgentiae consequen- tam. Et ideo existimo tunc solum consequi partem indulgentiae, et non totam, quando

elargitio non est adeo parva quin sufficiat ad implendam formam concessionis, seu condi- tionem in ea postulatam, et alias ex parte cause est insufficiens illa elargitio, propter parvitatem suam, ad complendam causam adæquatam sufficientem ad totum effectum indulgentiae, sicut jam explicatum est. Adver- tit demique D. Thomas, in illa solutione ad 4, haec omnia intelligenda esse, quando in forma concessionis indulgentiae eadem sit concessio pro omnibus. Aliando enim expresse plus conceditur pro his, qui plus laborant, vel con- ferunt; et tunc clarum est, inaequalitatem ope- ris conferre ad inaequalitatem effectus, non tamen respectu ejusdem concessionis, sed respectu diversarum, quia sunt veluti diversæ indulgentiae.

7. *Quorumdam exposicio extr. Antiquorum.* — *Interpretatio improbat.* — Atque in hunc modum existimant aliqui interpretanda esse verba Bonifacii VIII supra citata ex extr. Antiquorum; ita ut indulgentia plenissima ibi concessa non intelligatur tribui omnibus visitantibus Basilicas Petri et Pauli in anno Ju- bilæi, sed illis, qui maxima quadam devotione illas frequentaverint; qui vero ab illa devotione defecerint, non plenariam, sed aliam minorem indulgentiam consequantur, ma- jorem tamen vel minorem pro quantitate de- votionis, et frequentia. Haec vero interpreta- tio mihi nullo modo probari potest. Existimo enim ibi concessam esse plenissimam indul- gentiam omnibus accidentibus ad dictas Basili- cas, vere poenitentibus et confessis, in prædicto anno Jubilæi, servata forma ibi præscripta, scilicet, ut reverenter accedant, id est, pietatis et religionis causa, et quod, si Romani sint, per triginta dies saltem semel in die; si vero sint peregrini, aut forenses, saltem per quindecim dies dictas Basilicas visitent. Haec enim fere sunt verba Pontificis, per quæ nihil aliud requirit ad illam plenissimam indulgen- tiæ; ergo qui hoc fecerit, sive cum magna, sive cum parva devotione id faciat, sive ultra prescriptos dies plures visitet Basilicas, sive non, totam illam indulgentiam consequetur. Quid ergo sibi vult Pontifex, cum subdit ali- quid amplius consecuturos illos, qui amplius et devotius dictas Basilicas visitaverint? nam ultra plenissimam indulgentiam nihil amplius in effectu indulgentiae excogitari potest. Respondeo primum, Pontificem non dicere, hos consecuturos esse majorem indulgentiam; nam verba ejus sunt: *Plus merebitur, et indulgentiam efficacius consequetur.* Ex quibus